

Predikan på Mikaelidagen 2018-09-30

Daniel 6:16-22, Upp 12:7-12, Luk 10:17-20

Vi har lyssnat till tre lite märkliga texter om änglar, drakar och demoner. Mustigt språk, obegripligt språk och kanske lite skrämmande språk.

Jag måste erkänna att jag är inte särskilt bra på det här med Änglar&Demoner. Jag har sett filmen med Tom Hanks i huvudrollen och tyckte väl att den var sådär. Jag har aldrig spelat rollspel och är därför inte så hemma på det kända svenska spelet Drakar&Demoner.

Visst det är lätt att se likheter och beröringspunkter mellan de gamla berättelserna och populärkulturen och det är bra. När begreppen hamnar i någon slags Fantasy-genre så är de hanterbara och kan till och med vara spännande.

Men när begreppen och företeelserna, änglar och demoner, hamnar i förståelsen av verkligheten så är det inte lika enkelt.

Och inte heller då de blir delar av den kristna tron.

Då reses, i alla fall för mig och i alla fall initialt, frågor om vad som är sanning och verklighet.

Vad ska man tro på och varför? Frågor som kan leda till avfärdande.

Frågor som kan leda till blind övernaturlig tro. Frågor som oftast inte berör oss men nu är det ju Mikaelidagen och temat är Änglarna och då blir det ofrånkomligt. Att frågorna på djupet är svåra har visat sig många Mikaelidagar genom att det svåra har blivit till käcka och glada Änglasånger och barnen, barnen, har fått rita Änglar och kyrkan har bäddats in i gullighet.

Men texterna vi läst har ju inget med sådant att göra, texterna handlar om ondska och godhet, om kamp och om makt.

Finns det ens änglar och demoner? På riktigt!

Egentligen har jag inga problem med att änglar skulle finnas, så länge jag slipper förklara dem och så länge jag slipper förstå. Men som ett gott fenomen som kan uppfattas som stöd i en svår situation kan jag tycka att änglar är både bra och välkomna. Men finns dom eller är det ett förhållningssätt till det obegripliga och till skeenden vi inte förstår?

Demoner har jag långt svårare med när det kommer till någon slags eventuell faktisk existens. För på samma sätt som änglar har en utgångspunkt och härkomst i Gud, som jag tror på, så har väl demoner på liknande sätt en utgångspunkt och härkomst i Djävulen, som jag inte tror på.

Därför blir det enkelt att avfärda demoners fakticitet men lite svårare att avfärda änglars fakticitet, vilket kanske skulle vara en rimlig konsekvens i alla fall i relation till en dualistisk kamp mellan ont och gott.

Det var faktiskt några demoner som fick mig att sluta tro att djävulen existerar. Och då jag slutade tro att djävulen existerar så försvann ju också dessa demoner.

Jag hade som 17-åring sett filmen Exorcisten där Max von Sydow spelar en präst som ska driva ut demoner ur en ung kvinna spelad av Linda Blair. Har ni sett den? En riktigt läskig film, tyckte jag då. Den gav mig mardrömmar länge, länge efteråt.

Detta var i en tid av mitt liv då min tro var mer dualistiskt formulerad, en tid då jag trodde att på samma sätt som det fanns en Gud så fanns det en Djävul.

Den där filmen levde länge med mig som en ganska otäck erfarenhet men ur min bearbetning av filmen så kom något gott, bearbetningen gjorde att jag succesivt drabbades av några insikter.

Det började med insikten att Gud och endast Gud är värd tro. Djävulen, det onda, är aldrig värt något så vackert och konstruktivt som tro kan vara. Efter den insikten följde ganska snart en sund nedmontering av min dualistiska världsuppfattning och rätt som det var så hamnade jag i en mycket god insikt; Gud finns och nu och då mäktar jag tro på det. Djävulen finns inte! Så ondskan, som finns, måste hanteras på något annat sätt. Och där har jag varit sedan dess och där tänker jag vara till min sista dag kommer.

Jocke Berg skriver och vi lyssnade nyss till sången:

*Allt som sågs som farligt och avantgarde, det bleknar,
trubbas av tills det är normalt*

Allt som nu är fel det var rätt en gång.

Allt som var vitt blir svart imorgon

Allting som är gammalt var nytt ett tag

Även vi som är så unga ska dö en dag

Det man ger är värt mycket mer än det man tar...

I torsdags gjorde jag nåt som jag gjort några gånger förut men är tveksam till om jag kommer göra igen. Inför predikan formulerade jag en lite kryptisk fråga på Facebook, jag skrev *Vad ska en säga på Mikaelidagen om en har svårt för det här med Änglar&Demoner och kanske inte ens tror på't?* Och sedan la jag lite skämtsamt till *Frågar åt en kompis!*

Min fråga var som ni förstår lite putslustigt och kanske inte helt sanningsenligt formulerad. Svaren kom fort och blev ganska många. En del var riktigt bra, andra var sådana att jag ångrade att jag hade ställt frågan. Frågan som både var på skoj och på allvar. Hursomhelst, bland svaren kom ett svar som, när jag på djupet vill förstå det här med den eventuella vitsen med begrepp som änglar och demoner... ett svar som hamnade nära hur jag då skulle formulera det.

En kvinna skrev *Det handlar väl om en modell för hur människor tänker sig "det goda" och "det onda". Såna svartvita kategorier är grova förenklingar som vi*

ofta behöver träna oss på att nyansera. Men ibland kan det vara befriande att också få tänka i termer av ondska och godhet. Och då är Mikael, verklig ängel eller tankemässig symbolbild, en hjälp. Man kan också jämföra med människans behov av att gestalta ondska och godhet i alla former av kultur och populärkultur. Änglar och demoner är ett av kyrkans sätt att gestalta ondska och godhet. Vi kan göra den gestaltningen och gå in i den, samtidigt som vi också kan förhålla oss kritiska till en del av bibelns symboler; empatiska till medmänniskor; avståndstagande mot handlingar som har negativa ("onda") konsekvenser; och betona att en tro på Kristus inte nödvändigtvis måste förutsätta en tro på änglar & demoner... slut citat

Ganska välformulerat tyckte jag att det var. Om än lite pretentiöst. För min egen del tycker jag nog att det är viktigt med beskrivningen av änglar och demoner som en *tankemässig symbolbild* och inte som något *verkligt*. Jag ser liksom inte båda möjligheterna längre, men annars tycker jag det är bra.

Populärkulturen i form av fantasyspel, filmer och sånger kan bidra till detta på ett bra sätt, många gånger på ett bättre sätt än bibeltexterna. Det sätt på vilket vi lärt oss läsa Bibeln verkar alltid tvinga oss till frågan om huruvida det är på riktigt sant. Dessa vanligen förekommande tolkningsbryderier gör ofta att vi fastnar och går miste om berättelsernas verkliga innehåll, själva essensen. Tänk om vi generellt kunde läsa Bibelns berättelser som vi läser andra berättelser.

Många gånger är det enklare och mer tilltalande med populärkulturens uttryck med filmer som Wim Wenders *Himmel över Berlin* eller Hasse Alfredssons *Den enfaldige mördaren* och sånger som Eva Dahlgrens *Ängeln i rummet* eller Ratatas *Demonerna*... exemplen är givetvis många, många, fler.

I det perspektivet var det kanske lite lättare att ta till sig en annan kommentar i Facebookflödet. En kommentar som då jag läste den

först kändes lite av att skriva mig på näsan, det är ju lite svårt när en del tar det lätt putslustiga på för stort allvar. Men som man bäddar får man ligga.

En kollega skrev, lite för uppfordrande: *Hjärnspöken Svante...visst finns det demoner, dom rider oss hela tiden, jagar skiten ur oss, särskilt dom som inte vet varför dom finns överhuvudtaget, eller varför dom lever det liv de gör, eller vad som är meningen med alltsammans ...änglarna har fullt schå...vi har aldrig haft så många unga människor med existentiell o psykisk ohälsa i vårt samhälle... om vi lyckas teckna och peka på änglarna då kanske vi kan lindra den ångest som många, många lever med i dagens samhälle...änglarna, bitta dom och peka på dom...* slut citat. Engagemanget i det inlägget gick inte att ta miste på.

Engagemanget till trots vänder jag mig kraftigt mot det självklara anslaget *Visst finns det demoner...* jag saknar det psykologiserande resonemang som jag tror ligger bakom och som jag tycker försvinner i självklarhetens ord.

För det är väl så att när Änglar och Demoner blir mer psykologi och mindre teologi, mer förståelse av människans komplexitet än en dualistisk verklighetsuppfattning där ansvaret för livet såväl som möjligheten att uträtta något tycks ligga utanför människan. När psykologi och komplexitet blir hjälp till förståelse kan talet om änglar och demoner bli viktigt och giltigt och användbart. Och det som talar om människans ansvar och det som är viktigt, giltigt och användbart är ju givetvis god teologi.

Nu finns ju en uppenbar risk när en hel predikan kommer att handla om Änglar och Demoner och dessutom försöker problematisera och fördjupa frågan, att vi tar detta med änglar osv på alldeles för stort allvar. Vilket ju knappast var min intention eftersom jag, som jag sa inledningsvis, inte är särskilt bra på det. Men låt mig ändå försöka ro detta iland.

Änglar får enligt mitt förmenande gärna finnas men när det gäller demoner så varken tycker eller tror jag att de finns mer än som ett tillgängligt språk för den komplexitet som världen och vi människor lever i. Skulle de ändå finnas så tycker jag att de ska hålla sig i schack, basta!

När jag nu vill landa denna predikan, då dessa fenomen har fått ta så mycket utrymme, gör jag det med de avslutande orden i dagens evangelium. Jesus har fått höra mycket om fenomenen när han mötte sina lärjungars märkliga entusiasm. Och för att få lite rätsida och perspektiv säger han och jag håller med; *Gläd er inte över att andarna hyder er, utan gläd er över att era namn är upptecknade i himlen.*

Och jag tror, och hoppas, att det verkligen är sant; Att alla våra namn, alla vi, alla människor, levande och döda, är *upptecknade i himlen...* att vi alla är räknade med, förtroende värda och älskade. Sen må det vara hur det vill med resten.

Och se nu inte detta som ett litet vänligt ord som kan verka tillrättaläggande eller rent av naivt... *Ett vänligt ord kan göra under.*

Amen

Vi sjunger psalm 98